

-ШТА АКО САМ ОШТЕЋЕН КРИВИЧНИМ ДЕЛОМ-

Да бисмо боље разумели своја права КАО ОШТЕЋЕНОГ, најпре је потребно да разјаснимо и разграничимо одређене појмове.

Оштећени је уопштено правни назив за жртву кривичног дела, односно лице које, услед извршеног кривичног дела, трпи материјалну и/или нематеријалну штету: физички бол (повреде), психичке патње, уништење или оштећење имовине, умањење имовине или спречавање њеног увећања, страх, груби напад на своја основна права, као и друга лица чија су нека лична или имовинска права кривичним делом повређена или угрожена.

1. Оштећени, може имати непосредна опажања о извршеном кривичном делу, ако је учињено директно над њим или је био очевидац истог, и тада се у кривичном поступку појављује и као сведок.

2. Оштећени као тужилац, који преузима кривично гоњење од јавног тужиоца, када јавни тужилац на суђењу одустане од даљег гоњења, о чему се оштећени обавезно обавештава. Ово практично значи да уколико је у току судјење за нпр. кривично дело тешке телесне повреде, где сте ви оштећени или крађе вашег аутомобила, па јавни тужилац који заступа свој оптужни акт, током судјења из неког разлога одлучи да одустане од кривичног гоњења, односно да не жели више да заступа свој оптужни акт, ви који до тог момента свакако у поступку учествујете као оштећени, можете преузети улогу јавног тужиоца и наставити да уместо њега пред судијом заступате постојећи оптужни акт. Дакле одлука јавног тужиоца да после подношења оптужног акта против учиниоца кривичног дела, одустане од даљег кривичног гоњења, не ускраћује вам право да наставите већ започети кривични поступак пред судом, јер као оштећени, након што сте о томе писмено обавештени, можете наставити тај кривични поступак преузимајући улогу јавног тужиоца.

Својство оштећеног као тужиоца могу стећи и одређена њему блиска лица, ако оштећени умре у току рока за преузимање гоњења или током самог кривичног поступка. Брачни друг, деца, родитељи, усвојеници, усвојиоци, браћа и сестре, могу у року од три месеца од смрти оштећеног преузети гоњење, односно дати изјаву да настављају поступак. Дакле, уколико се деси да оштећени премине, а јавни тужилац је одлучио да одустане од кривичног гоњења, то не значи да је учинилац кривичног дела ослобођен, јер како је претходно наведено, лица блиска оштећеном, могу уместо оштећеног преузети кривично гоњење од јавног тужиоца.

3. Оштећени као приватни тужилац– је лице (физичко или правно) које је оштећено кривичним делом, и то само код групе кривичних дела, за која је у Кривичним закоником прописано да се гоне искључиво по приватној тужби. Број ових кривичних дела није велики, то су углавном кривична дела против части и угледа, нпр. кривично дело увреда и кривично дело изношење личних и породичних прилика.

Оштећени као приватни тужилац је овлашћен да подигне кривичну тужбу против учиниоца, само оног кривичног дела које се према кривичном закону гони по приватној тужби. Приватна тужба се може поднети у року од три месеца, од дана када је оштећени сазнао за кривично дело и за учиниоца.

Од оштећеног се не очекује да чита закон и прави разлику између кривичних дела која се гоне по службеној дужности, односно од стране јавног тужиоца и кривичних дела која се гоне по приватној тужби. Из тог разлога, у пракси се често дешава да оштећени из незнања погрешно подносе кривичну пријаву, уместо приватне тужбе или обрнуто. Управо зато законом је предвиђено да ће се кривична пријава поднета у року за приватну тужбу сматрати као благовремена приватна тужба, ако се утврди да се ради о кривичном делу за које се гоњење предузима по приватној тужби. Обрнуто, ако се утврди да је реч о кривичном делу за које се гони по службеној дужности, погрешно поднета приватна тужба третираће се као кривична пријава оштећеног, коју суд, доставља надлежном јавном тужиоцу на даље поступање.

Најбитније је да не пропустите рок од три месеца, од дана када сте као оштећени сазнали за кривично дело и учиниоца. Тиме стичете одређена права и обавезе, о којима ће Вас, у зависности од фазе поступка, упознати или јавни тужилац или судија.

Питање које је људима углавном најинтересантније, и у данашње време се често појављује као примарно, је: **Како остварити своје право на накнаду штете проузроковане кривичним делом.** Услед извршеног кривичног дела, могу да Вам буду проузроковане две врсте штете:

Материјална – умањење имовине (штета) и спречавање њеног повећања (измакла корист, или добит)

Нематеријална – наношење физичког или психичког бола или страха.

Право на накнаду штете остварићете: Подношењем имовинскоправног захтева у кривичном поступку! Он може да се односи: на накнаду штете, на повраћај ствари или поништај одређеног правног посла, а може се одредити и привремена мера како би се ваш имовинско правни захтев обезбедио.

За то се подноси предлог тужилаштву или суду пред којим се води поступак, најкасније до завршетка судјења (главног претреса). О Вашем захтеву решаваће се у кривичном поступку, само ако се тиме поступак не одуговлачи. У противном, суд ће Вас упутити на парнични поступак, што је далеко чешћа ситуација у пракси!

Парнични поступак се покреће: Тужбом за накнаду штете настале кривичним делом! Досуђени износ на име накнаде штете тужени- који је у кривичном поступку био окривљени, дужан је да Вам плати!

Но, будите спремни на то да је парница обично дуга и неизвесна!

Накнаду адвокату (пуномоћнику), ако сте га ангажовали, да би заступао ваше интересе, како у кривичном тако и у евентуално парничном поступку, плаћате сами. Овде имате

И могућност добијања бесплатне правне помоћи, о којој ће детаљније бити речи на крају овог текста.

Честа је ситуација, нарочито код саобраћајних незгода, али и код других кривичних дела, да сте као оштећени задобили телесне повреде. Полицијски службеници који су дошли на лице места требало би да Вас одведу у Ургентни центар, Хитну помоћ, Дом здравља или неку другу здравствену установу како би Вам се указала медицинска помоћ и констатовале повреде. Уколико се на лице места не позива хитна помоћ, јер се не ради о тешким повредама, али полиција по доласку констатује да би требало да Вас прегледа лекар, дежурни инспектор би, по правилу, требало да Вас одведе у надлежну медицинску установу ради издавања потврде о врсти и тежини повреде. Када Вас на преглед воде по службеној дужности преглед не плаћате Ви. Ако се деси да дођете у ситуацију да вас нико од надлежних не одвезе у здравствену установу, веома је важно да то, уколико је могуће, урадите сами што пре, како би од стране лекара биле писмено констатоване ваше повреде. Не чекајте пар дана, не чекајте сутра, већ то по могућству урадите одмах!

Уколико суд утврди да сте, као оштећени посебно осетљиви, с обзиром на различите факторе, (узраст, животно искуство, начин живота, пол, здравствено стање, природу или последице кривичног дела, итд.), може применити различита посебна правила за Ваше саслушање. Можете бити саслушани у свом стану или на другом месту. Биће Вам постављен пуномоћник, питања ће Вам се постављати само посредно, можете да будете саслушани уз помоћ психолога, социјалног радника или другог стручног лица, као и путем техничких средстава за пренос слике и звука. Суочавање са окривљеним неће бити дозвољено, осим ако то сам окривљени захтева, а орган поступка то дозволи.

Статус заштићеног сведока можете да добијете ако постоје околности које указују да може да наступи опасност по живот, здравље, слободу или имовину већег обима, било Вас било Вама блиских лица, уколико будете саслушани и дајете одговоре на поједина питања. У том случају, примењују се посебна правила саслушања, тако да се током поступка не открије Ваш идентитет, односно идентитет Вама блиских лица.

Уколико сматрате да Вам је потребна заштита, обратите се јавном тужиоцу или судији и то им реците!

Као оштећени у кривичном поступку имате право да:

-поднесете предлог и доказе за остваривање имовинскоправног захтева (накнаде штете).

-укажете на чињенице и да предлагате доказе који су од важности за предмет

-ангажујете пуномоћника из реда адвоката.

-разматрате списе и разгледате предмете који служе као доказ.

-будете обавештени о одбацивању кривичне пријаве или о одустанку јавног тужиоца од кривичног гоњења.

-поднесете приговор против одлуке јавног тужиоца да не предузме или да одустане од кривичног гоњења.

-будете поучени о могућности да предузме кривично гоњење и заступате оптужбу.

-присуствујете припремном рочишту.

-присуствујете главном претресу (суђењу) и учествујете у извођењу доказа.

-поднесете жалбу против одлуке о трошковима кривичног поступка и досуђеном — имовинскоправном захтеву (накнади штете).

-будете обавештени о исходу поступка и да Вам се достави правноснажна пресуда

Иако, ова наведена права, обичном грађанину и правном лаику, звуче поприлично нереално, јер су услуге адвоката, којег је често неопходно ангажовати да заступа ваше интересе пред судом И предузима радње за које ви сами немате ни знање ни искуство, веома скупе. Управо ту је потребно нагласити **постојање БЕСПЛАТНЕ ПРАВНЕ ПОМОЋИ**, који се код оштећеног појављује као пандан бесплатној одбрани учиниоца кривичног дела. Право на бесплатну правну помоћ имају сва лица која испуњавају услове да буду корисници социјалне помоћи, или права на дечији додатак, као И сва лица која би, због плаћања адвоката односно правне помоћи из сопствених прихода, услед овог издатка испунила услове да постану корисници права на социјалну помоћ или на дечији додатак.

Пружање бесплатне правне помоћи, једино није дозвољено у привредним споровима, поступку регистрације правних лица, поступку накнаде штете за повреду части и угледа, поступку у коме би вредност спора била у очигледној и значајној несразмери с трошковима поступка, поступку у коме је очигледно да тражилац бесплатне правне помоћи нема изгледа на успех.

Бесплатна правна помоћ састоји се од: пружања правних савета, састављања поднесака, заступања.

Захтев за одобравање бесплатне правне помоћи подноси се: органу општинске или градске управе, А према месту становања подносиоца овог захтева или месту пружања бесплатне правне помоћи, ако је поступак потребно водити у другом граду у односу на место становања.

Захтев се подноси: писмено или усмено на записник или електронским путем, а на подношење захтева не плаћа се такса.

Захтев треба да садржи: лично име, адресу и број телефона ако постоји, опис проблема због кога се тражи бесплатна правна помоћ и документа о описаном проблему, ако подносилац захтева њима располаже, као И документ којим се доказује да тражилац бесплатне правне помоћи испуњава услове за остваривање права на бесплатну правну помоћ.

ДАКЛЕ, ПОКУШАЈТЕ ДА ИСКОРИСТИТЕ СВА ПРАВА КОЈА ИМАТЕ КАО ОШТЕЋЕНИ, И НЕ БУДИТЕ САМО ЖРТВА!

